

Terveyttävän teoksen uusintapainos

Virittäjänkin lukijoita kannattaa muistuttaa siitä, että äskettäin on ilmestynyt uusintapainoksena klassinen tietokirja, professori Otto-I. Meurmanin Asemakaavaoppi, jonka ensimmäinen painos julkaistiin sodan jälkeen 1947. Meurman on nykyaikaisen asemakaavansuunnittelun ja samalla nykyaikaisen yhteiskunnansuunnittelun edelläkävijä, uranuurtaja jonka sana on saanut sitä suuremman painon, mitä enemmän aikaa on kulunut ensimmäisen painoksen ilmestymisestä.

Näin eduskuntavaalien ja uuden hallituksen muodostamisen aikoihin kannattaa kenen tahansa tutustua Meurmanin kirjaan, jossa terveesti säilyttävä näkemys yhtyy rohkean uudistajan näkemykseen. Kir-

jaa lukiessa asettuvat kuin itsestään sijoilleen sekä nykyoikeistolaiset liikemaailman gangsterit, soraruhtinaat ja tekniikkaansa sotkeutuvat teknokraatit että nykyvasemmistolaiset himokaavoittajat, yhteen muottiin valajat ja yhteiskunnan varojen hillittömät haaskaajat.

Meurmanin katsomukset eivät näet ole ahtaita etupiirikatsomuksia; hänelle on tärkeintä valistuneesti ymmärretty kokonaisuuden etu. Uuden painoksen alkulauseen hän päättää sanoihin: »Hallitkoon kaikkea kaavoitusta pyrkimys onnellisten, kauniiden ja viihtyisien koti- ja työympäristöjen luomiseen.»

Kielemme käytäntö -osastossa Meurmanin kirjaa on syytä muistaa erityisesti siksi, että se on merkkiteos myös suomen kielen kehityksen alalla. Terve vanhan ja koetun arvostus yhtyy siinä siltäkin kannalta kaukonäköisiin uudistuksiin. Meurman oli yhteistyössä tämän vuosisadan luovimman kielenhuoltajamme maisteri Hannes Tepon (1898—1953) kanssa (ks. Vir. 1947 s. 229—230), ja yhteistyön tulokset näkyvät. Tyyliään teos on hyvää ja selkeää, nykyhetken kannalta jo ajan lievästi patinoimaa 1940-luvun asiasuomea. Ajankohtaisen tuoreuden Meurmanin Asemakaavaopille antavat varsinkin monet yhdessä Tepon kanssa luodut uudissanat.

Monikaan ei tienne, että juuri Meurmanin kirjassa otettiin nykymerkityksessään ensi kertaa käyttöön sana *lähiö*. Se onkin Meurmanin kaupunginsuunnittelun kulmakiviä. Moni ei tienne sitäkään, että hänen kirjassaan puhutaan ensi kertaa *kaupungistumisesta*. Tämä sana merkitsee hiukan muuta kuin kaupunkilaistuminen ja on ollut tarpeen vaatima; maaseudun kirkonkyläkin voi vahingokseen kaupungistua, samalla kun sen elämänmeno kaupunkilaistuu. Kaupungistumisen torjuttavia haittoja ovat Meurmanin mukaan esim. asutuksen *kasarmoitus* ja *tornistuminen*. Myös *tornitaloista* puhutaan tässä kirjassa kai ensi kertaa.

Lähiöiden välisten *vihervyöhykkeiden* tarpeellisuuden Meurman selvästi osoittaa.

Opasteella oli aiemmin tarkoitettu lähinnä liikenteelle (varsinkin junaliikenteelle) annettavaa merkkiä; Meurmanilla tämä sana on jo nykyisessä laajemmassa merkityksessä 'opastuskilpi, -viitta', jota esim. 1956 ilmestynyt Nykysuomen sanakirjan neljäs osa ei vielä tunne. Trolleybussin nimenä on hänen kirjassaan ensi kerran *johdinauto*; sana yleisty nopeasti, kun kohta kirjan ilmestyttyä Helsinkiin tuli johdinautolinja 14. Ensimmäistä kertaa Meurmanin Asemakaavaopissa kadut ja tiet *risteävät* toisiaan.

Meurman puhuu ajoneuvojen *paikoittamisesta* ja *paikoitusalueista*. Kolmikymmenluvulla oli liikennesäädöksiin tarttunut onneton verbi »pysäköidä» — onneton kahdessakin suhteessa. Tämä sana sekaantuu aivan liian helposti *pysäyttämiseen*, joka on tarkasti eri asia. Ja lisäksi se on johdettu sanasta *pysäkki*, vaikka juuri pysäkit ovat sellaisia paikkoja, joihin nimenomaan ei saa pysäköidä! Lakikielen vanhoillisuutta osoittaa, että tämä 30-luvun harhamuodoste ei ole syrjäytynyt *paikoittamisen* tieltä edes vielä v. 1982 annetussa uudessa tieliikennelaissa.

Kiintoisaa on panna merkille sekin, että Meurman ei koskaan lankea käyttämään semmoista nykykielen muotisanaa kuin »saneerata». Hän toivoo, että taloja, asuntoalueita ja kokonaisia kaupunkeja *terveytetään*. Tässä hän nojautuu perinnäiseen itäsuomalaiseen kansankieleen.

Olen monesti miettinyt, miksei selväkielinen sana *terveytys* yhä nykypäivinäkään tahdo kelvata erilaisille talojen, korttelien, talouksien, yhteiskunnan »saneeraajille». Olisiko yhtenä syynä kartteluun se, että *terveytyksen* yhteys sanaan *terve* on liian ilmeinen, jotta sanaa tohdittaisiin käyttää kaikesta nykyään harrastettavasta vanhan muuksi muuttamisesta?

Meurmanin Asemakaavaoppi kestää tässäkin suhteessa arvostelun: se on sekä yhteiskunnan että kielenkäytön oikea terveyttäjä.

TERHO ITKONEN